

L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA DEL SEGLE XX

ALGUNS COMENTARIS

Enric Vicedo
Rius

32

Quan volem reflexionar sobre l'evolució econòmica d'un segle que acaba ens ve al pensament tot un seguit de fets econòmics de desigual entitat que hem d'ordenar i interpretar. La tasca significa superar dos obstacles que moltes vegades ens limiten: d'una banda creure que els fets econòmics s'expliquen per si mateixos, al marge dels altres angles que configuren la realitat. De l'altra, hem d'analitzar els canvis des d'una perspectiva que no es vegi gaire influenciada per les interpretacions actuals més corrents.

Que l'economia ha canviat és indiscutible. De ben segur que un dels canvis més fonamentals és la intervenció de l'Estat en l'economia, interferint clarament en el funcionament del lliure mercat. L'aparició d'institucions supra-estats, especialment a partir de la fi de la Segona Guerra Mundial, serà l'altre aspecte que marca un canvi de rumb respecte del segle XIX. L'Estat ha hagut d'aprendre a intervenir en l'economia. Contrasta la inexperiència i els errors dels polítics europeus de la primera postguerra del segle XX amb la reconstrucció d'Europa durant la segona postguerra mundial. Entremig, el crack de 1929 havia significat el bateig de l'Estat en l'intent de resolució dels problemes socials i econòmics. El New Deal del president Roosevelt marca el canvi.

El segle XX significava també la irrupció dels Estats Units en l'escena mundial com a superpotència. Només la URSS podia fer-li una mica d'ombra. El Pla Marshall serà l'instrument de la reconstrucció d'Europa occidental i alhora l'eina de subordinació cap als Estats

Units. El paper d'aquesta nova potència ha estat tan fonamental durant tota la centúria que ha marcat no només l'evolució política i econòmica sinó que ha dissenyat fins i tot diverses moralitats econòmiques. Per exemple, en el marc de la guerra freda era lícit el control de la riquesa d'un país per part de militars colpistes, que no dubtaven a emprar el poder polític per a espoliar les economies, transferir els fons a la banca exterior, preferentment —no exclusivament— Suïssa, i violar els drets humans quan realment hi havia alternatives polítiques o bé simplement oposició. El control de l'Estat per part de les oligarquies, especialment al Tercer Món, també és una mostra de l'intervencionisme de l'Estat en l'economia.

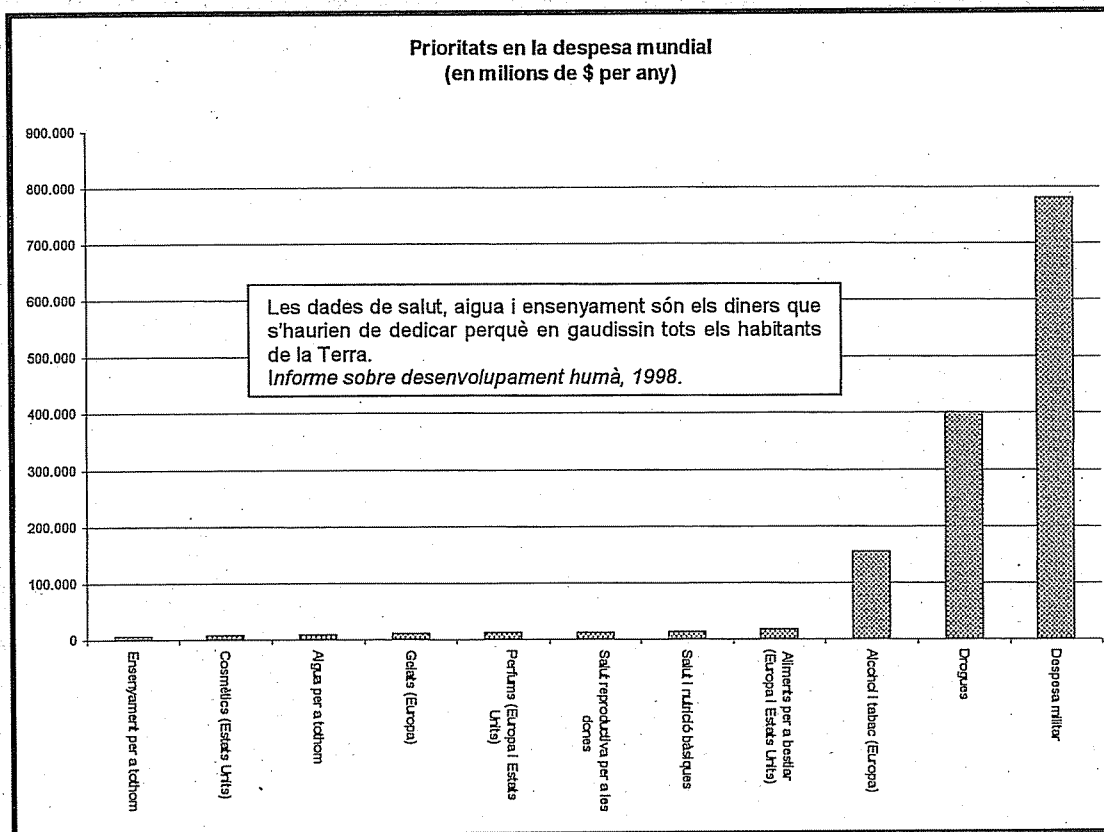
Parlàvem dels Estats Units com a definidors de diverses moralitats econòmiques. A les antípodes del que comentàvem ara mateix se situa la recent proposta dels Estats Units a l'Organització Mundial del Comerç per a lluitar contra l'explotació del treball infantil en la producció de béns. Novament s'observa el lideratge dels Estats Units davant una Europa més dubitativa. Tot i els progressos en la construcció de la Unió Europea, especialment pel que fa a l'economia, el segle XXI haurà de protagonitzar la unificació de les polítiques exteriors.

L'enfonsament de l'URSS i les noves orientacions de l'economia xinesa presenten un panorama on sembla que el capitalisme és l'únic sistema econòmic viable. Però si aprofundim veurem que aquesta afirmació no s'ajusta gaire a la realitat. Cal oblidar la pobresa

LA REVOLUCIÓ IRANIANA DE 1979
LIDERADA PER KHOMEYNI ÉS ALHORA LA
REVOLTA D'UNS POBLES SECULARMENT
HUMILIATS, PERO TAMBÉ LA REAPARICIÓ
D'UN FONDAMENTALISME RELIGIÓS
—NO NECESSARIAMENT NI ÚNICAMENT
ISLÀMIC.

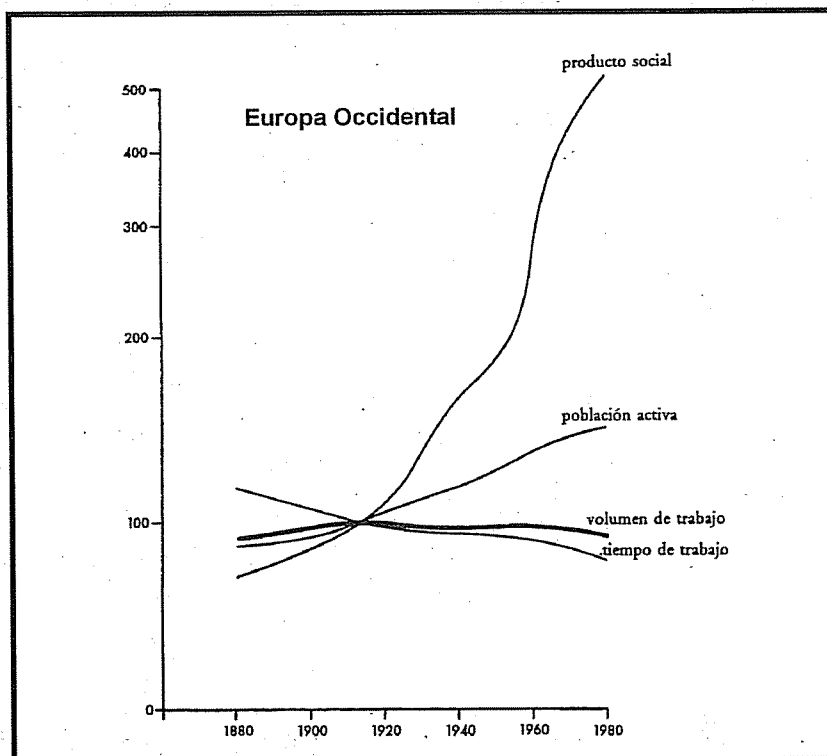

LES DADES DE SALUT,
AIGUA I ENSENYAMENT
SÓN ELS DINERS QUE
S'HAURIEN DE DEDICAR
PERQUÈ EN GAUDISSION
TOTS ELS HABITANTS DE
LA TERRA.
INFORME SOBRE
DESENVOLUPAMENT
HUMÀ, 1998.

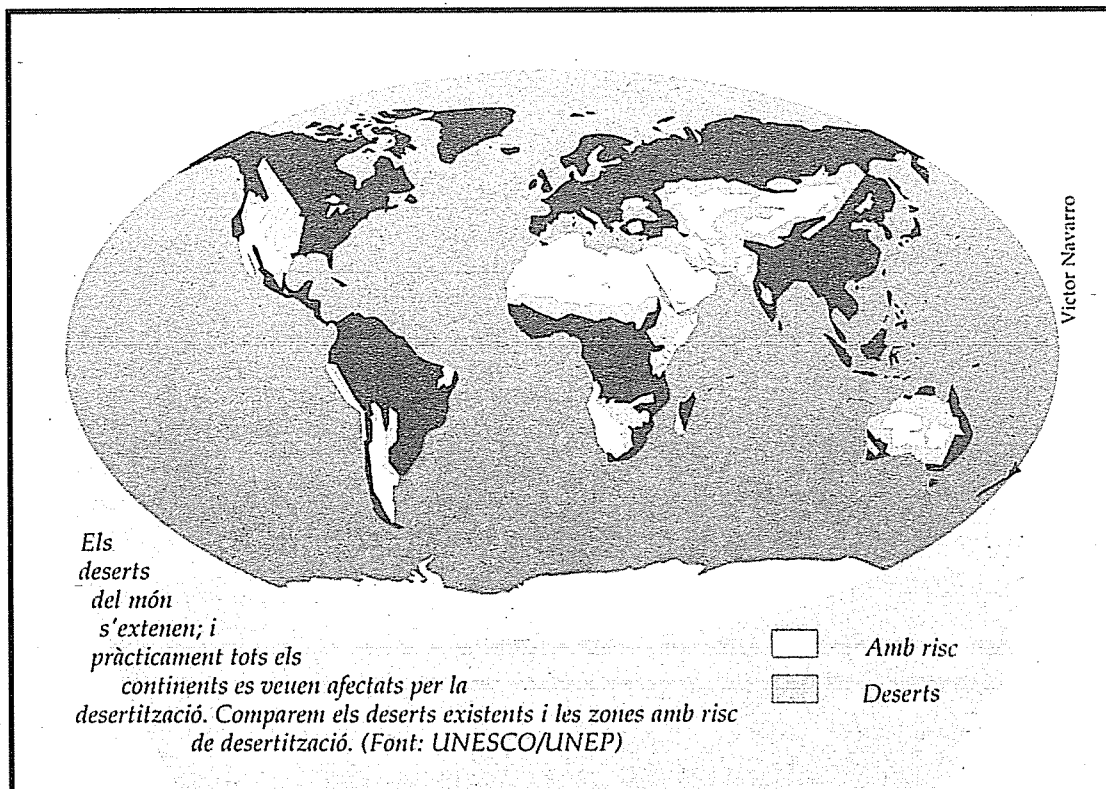

34

FONT: AMBROSIUS, G. I
HUBBARD, W. H. (1992):
HISTORIA SOCIAL Y
ECONÓMICA DE EUROPA
EN EL SIGLO XX, MADRID,
ALIANZA UNIVERSIDAD.

FONT: LE HOUÉROU, H. N.
(1994): "DESERTITZACIÓ,
FATALITAT CLIMÀTICA O
MALA GESTIÓ", A
DESERTITZACÓ.
QUADERNS D'EDUCACIÓ
AMBIENTAL, 7, CENTRE
UNESCO DE CATALUNYA.

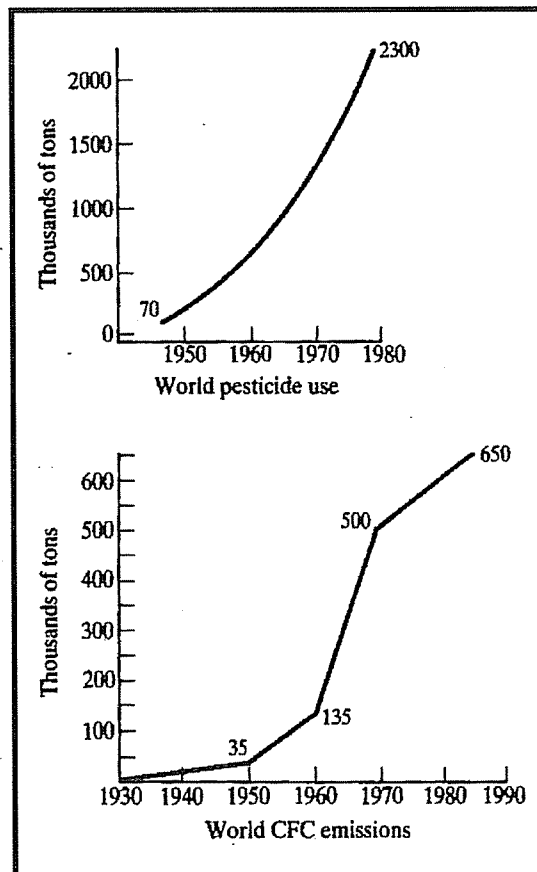
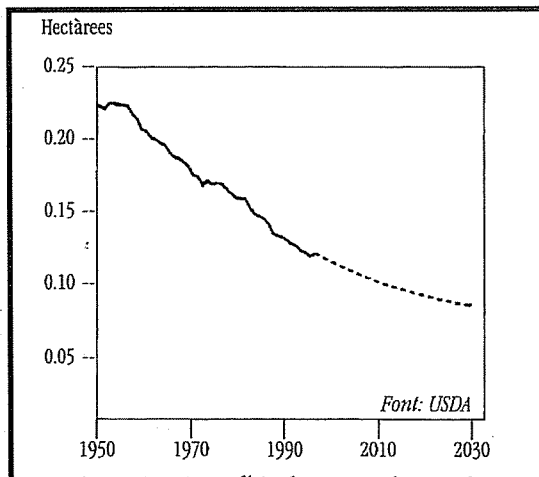

35

FONT: PONTING, C. A.
GREEN HISTORY
OF THE WORLD,
PENGUIN BOOKS,
NEW YORK, 1993,
EUROPA OCCIDENTAL.

SUPERFÍCIE DE CONREU
DE CEREALS PER PERSONA
ARREU DEL MÓN,
1950-1997, I PREVISIONS
PER AL 2003.

FONT: BROWN, L. R.: "LA
LLUITA PER AUGMENTAR
LA PRODUCTIVITAT DELS
CONREUS", A WORLD-
WATCH INSTITUTE / UNES-
CO DE CATALUNYA (1998):
L'ESTAT DEL MÓN,
BARCELONA, CENTRE
UNESCO DE CATALUNYA.

i la misèria al Tercer Món o bé no comptar amb l'existència d'un quart món en les societats capitalistes desenvolupades per idealitzar el model capitalista. Les conquestes de l'Estat del benestar —allà on s'ha consolidat i no és a tot el món desenvolupat— són justament realitats diferents al capitalisme però que s'han anat incorporant a causà de la lluita dels ciutadans i de la sensibilitats d'alguns governants. L'economia de la Rússia actual és una bona mostra del que significa el capitalisme salvatge, perfectament conegut per als estudiosos de la primera revolució industrial i de l'economia del Tercer Món.

Durant el segle xx s'ha arribat al sostre ecològic d'un determinat model de desenvolupament econòmic, en el marc d'una segona revolució industrial on la tecnologia no para de desenvolupar-se i la productivitat d'augmentar, reduint-se els preus dels productes. La destrucció de les masses forestals bàsiques del planeta, la desertització, el trencament de la capa d'ozó, la contaminació continuada de l'ecosistema dels camps de cultiu... proven aquella limitació. Hem finalitzat el segle xx sense haver assolit alimentar tota la població mundial. La previsió de creixement demogràfic per al proper mig segle, les limitades possibilitats d'extensió de la superfície agrària —per exemple, a Europa i als Estats Units no existeixen ara reserves de terra per a posar en cultiu— fan témer una catàstrofe demogràfica de proporcions mai conegudes. I, paradoxalment, no som davant d'un fracàs. Es fracassa quan no surt bé quelcom que s'està fent. ¿S'ha lluitat seriosament en els darrers decennis per a eradicar les causes que porten la fam i la pobresa a una part molt significativa —majoritària sovint— de la població mundial?

L'anàlisi de les prioritats en la despesa mundial és força revelador. En diners, les necessitats en salut i nutrició bàsiques, en salut reproductiva per a les dones, en aigua i sanejament i en ensenyament bàsic per a tothom sumarien 38.000 milions de \$ si tothom tingués accés a aquests béns i serveis. Som davant d'una xifra assolible —i que en els països del primer món se supera— si mirem els 780.000 milions de \$ en armament. Només el valor del consum de begudes alcohòliques i de tabac a Europa durant un any permetria alimentar i proporcionar aigua, donar assistència a les mares i sanitat i ensenyament a tots els habitants del món durant quatre anys.

Actualment som davant d'una paradoxa: la ciència i la tècnica es desenvolupen molt ràpidament i, en canvi, la societat s'allunya dels mites al voltant del progrés tecnològic i científic. L'enginyeria genètica pot produir cultius més productius però vèncer la insolidaritat entre les economies dels països rics i dels pobres és responsabilitat de totes les societats. Esdevé urgent la reestructuració de les relacions econòmiques internacionals. Alguns indicis mostren que un sector de la societat —i un petit sector dels governants— s'adonen que el deute públic del Tercer Món és impagable o bé que pagar poc als productors dels països subdesenvolupats acaba repercutint al món desenvolupat en forma d'immigració justificada, etc.

L'economia mundial ha de lliurar una batalla en aquest sentit. En cas contrari només quedarà l'opció del control de la natalitat al Tercer Món, de l'augment de la mortalitat per manca de capacitat de compra de medicines i de realització de tractaments. I es consolidaran els murs econòmics que ja ara separen Tijuana de San Diego o el Marroc de la Unió Europea.

Han canviat moltes coses al segle xx. Però en el fons s'ha progressat poc. El desenvolupament de la consciència entre els ciutadans —els nens i els joves especialment— que cal trencar amb un sistema ineficaç per millorar les condicions de vida de les persones és possiblement una de les llums més nítides que semblen indicar la direcció a seguir. En aquest fi de segle, la socialdemocràcia diu que en el segle xxi la política ha de prevaler per sobre del mercat. Paral·lelament, per als neoliberals el lliure mercat sense obstacles és la garantia millor per a exercir un major control del producte social.

Actualment es parla molt de la globalització de l'economia, realitat que de fet es consolida al segle xix. En la segona meitat de la centúria que acaba, les noves tecnologies acceleren l'accés de la ciutadania a la informació, però també incrementen la rapidesa en els guanys dels especuladors. Perquè la comunitat global sigui una realitat, cal un canvi molt profund en les estructures de la nostra societat. Les dades sobre el nombre d'usuaris d'Internet revelen també les diferències socials i econòmiques de les societats humanes.

COMI UN SIGNE MÉS D'AQUESTA CONTRADICTÒRIA
CENTÚRIA, JUSTAMENT ÉS LA FIGURA DEL
SUD-ÀFRICA NELSON MANDELA LA QUE S'ALÇA EN
AQUEST FINAL DE SEGLE COM UN SIGNE
ESPERANÇADOR DE TOLERÀNCIA
I DE DEMOCRÀCIA.

